

**+DON'T Walk Like an Egyptian:
Judaism and Astrology**

Rabbi Efrem Goldberg
1st Night of Pesach
reg@brsonline.org

(6:1) SHMOS (10:7) A

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּנֵעָרְיָנוּ וּבְזַקְנֵינוּ
נֵלֶךְ בְּבָנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵנוּ בְּצֹאֲנֵנוּ וּבְבָקָרֵנוּ וְנֵלֶךְ כִּי חַג־יְהוָה
לָנוּ: וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי כֵן יְהוָה עִמָּכֶם כַּאֲשֶׁר אֲשַׁלַּח
יָא אֶתְכֶם וְאֶת־טַפְּכֶם רְאוּ כִּי רָעָה נִגְדָה פְּנֵיכֶם: לֹא כֵן לָבוֹ
נָא הַגְּבָרִים וְעַבְדוּ אֶת־יְהוָה כִּי אִתָּהּ אַתֶּם מִבְּקָשִׁים
יב וַיִּגְרַשׂ אֹתָם מֵאֶת פְּנֵי פְרַעְיָה:

⁹ Moses said, "With our youngsters and with our elders shall we go; with our sons and with our daughters, with our flock and with our cattle shall we go, because it is a festival of HASHEM for us."

¹⁰ He said to them, "So be HASHEM with you as I will send you forth with your children! Look — the evil intent is opposite your faces. ¹¹ Not so; let the men go now. Serve HASHEM, for that is what you seek!" And he drove them out from Pharaoh's presence.

רש"י B

ר' ראובן רעה נגד פניכם. כהרגומו. ומדרש אגדה שמעתי, כוכב אחד יש
שמו רעה, חמר להם פרעה רואה חני בחלונותיו של חותו כוכב שולח לקרמסכם
במדבר והוא סימן דם והריגה. וכשחטאו ישראל בעגל ובקש הקב"ה להרגם אמר
משה בספלתו למה יאמרו מזרים לחמר ברעה הוליאם (להגן לביצ), וזו היא שאמר
להם [פרעה] ראו כי רעה נגד פניכם. מיד וינחם ה' על הרעה (שם יד), והפך את הדם
לדם מילה שכל יהושע חותם, והוא שנת' היום גלוסי את חרפת מזרים מעליכם (יהושע
הט) שהיו אומרים לכם דם חנו רואין עליכם במדבר (ילקוט כי תשא ש"ד)

(6:3) DEVARIM (4:19) C

וּפְנֵי־הַשָּׁמַיִם עֵינֶיךָ הַשְׁמִימָה
וְרְאִיתָ אֶת־הַשָּׁמַשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כֹּל צָבָא
הַשָּׁמַיִם וְנִדַּחְתָּ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וְעַבַדְתָּם אֲשֶׁר חָלַק
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִתָּם לְכֹל הָעַמִּים תַּחַת כָּל־הַשָּׁמַיִם:
וְאֶתְכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם מִכּוּר הַבְּרֹזֶל מִמִּצְרַיִם
לְהִיְתוֹת לּוֹ לְעַם נַחֲלָה כַּיּוֹם הַזֶּה:

and lest you raise your eyes to the heaven and you see the sun, and the moon, and the stars — the entire legion of heaven — and you be drawn astray and bow to them and worship them, which HASHEM, your God, has apportioned to all the peoples under the entire heaven! ²⁰ But HASHEM has taken you and withdrawn you from the iron crucible, from Egypt, to be a nation of heritage for Him, as this very day.

DEVARIM ① דְּבָרִים (ה')

¹³ You shall be wholehearted with HASHEM, your God. ¹⁴ For these nations that you are possessing — they listen to astrologers and diviners; but as for you — not so has HASHEM, your God, given for you.

תָּמִים תִּהְיֶה עִם יְהוָה אֱלֹהֶיךָ: חֲמוּשֵׁי כִּי הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אַתָּה יוֹרֵשׁ אוֹתָם אֶל-מַעֲנָנִים וְאֶל-קְסָמִים יִשְׁמְעוּ וְאַתָּה לֹא כֵן נָתַן לְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

RASHI ② כֵּן (פ)

13. התהלך עמו – YOU SHALL BE WHOLEHEARTED WITH HASHEM, YOUR GOD. – Walk with Him with wholeheartedness. – Look ahead to Him, i.e., trust in what He has in store for you, – ולא תחקור אחר העתידות – and do not delve into the future. – אלא – But rather, – קבל בתמימות – whatever comes upon you – accept with wholeheartedness, – ואז תהיה עמו – and then you will be with Him – ולחלקו² – and of His portion.²

PESACHIM ③ אֵל שֶׁסָּס' (ק"ט):

The Gemara cites a group of three teachings:
 אמר רבה בר בר חנה אמר רבי שמואל בר מרתא אמר רב משום רבי יוסי Rabbah bar Chanah said in the name of R' Shmuel bar Marta who said in the name of Rav who said in the name of R' Yosef,^[41] the leader of Hotzeil: – From where do we derive that one should not consult astrologers?^[42] – שְׁנָאמַר „תָּמִים תִּהְיֶה עִם ה' אֱלֹהֶיךָ” – For it says:^[43] You shall be wholehearted with Hashem your God.^[44] – And from where do we derive that if one knows that his friend is greater than him in Torah scholarship, even with regard to only one thing, – שְׁחַיִּב לְהוֹגוּ בוֹ כְבוֹד – that he is obligated to accord him honor? – שְׁנָאמַר – For it is says:^[45] „כֹּל-קָבֵל דִּי רוּחַ וְתִירָא בֵּה” – Because of the extra spirit [of wisdom that was] in him, the king thought to appoint him over the whole kingdom.^[46] – Also, a woman who is observing her days of tohar blood^[47] is forbidden to cohabit after her tohar days end.^[48]

SANHEDRIN ④ אֵל סְנַחְדְּרִין (סג')

The Rabbis taught in a Baraisa: „מעונן” – Scripture states: These shall not be found among you . . . a ME'ONEIN.^[45] – R' SHIMON SAYS: – וְהַמַּעֲבִיר שֶׁבַע מִיַּיִן וְזָכַר עַל – THIS IS a reference to ONE WHO PASSES SEVEN KINDS OF MALE SEED OVER HIS EYES.^[46] – BUT THE SAGES SAY: – וְהַמְּבַר אֲמָרִים – THIS IS a reference to ONE WHO CREATES ILLUSIONS.^[47] – R' AKIVA SAYS: – רַבִּי עֲקִיבָא אָמַר – THIS IS a reference to ONE WHO CALCULATES TIMES AND HOURS.^[48] – וְאָמַר הַיּוֹם וְפָה לְצֵאתָ – AND SAYS: TODAY IS FELICITOUS FOR DEPARTURE;^[49] – וְאָמַר הַיּוֹם וְפָה לְיָקָר – TOMORROW IS FELICITOUS FOR BUYING;^[50] – וְפָה לְיָקָר – THE EVE OF THE SEVENTH YEAR USUALLY produces SUPERIOR WHEAT;^[51] – עֵיקוּרֵי קְטָנוֹת מִקְהוּוֹת – UPROOTING LEGUMES prevents them FROM BECOMING SPOILED.^[52]

JERUSALEM TALMUD ⑤ אֵל שֶׁסָּס' (ק"ט):

א"ל רבי צלי עלוי דמן ההיא שעתא לא זכנית כלום וא"ל שני אחרך פעמים ששניו השם נורם פעמים ששניו המקום נורם. תרין תלמידין מן דרבי חנינא דרין נפקין מקמוע כיסין. חמתין חדא איספורלונגיא אמר אילין תרין מי נפקין ולא חורין. מן נפקין פנע בהון חד סב אמר לון זכון עמי דאית לי תלחא יומין דלא טעמית כלום. והוה עסון חד עיגול קצין פלגא ויהבינה ליה. אכל וצלי עליהון. אמר לון התקיים לכון נפשיכון בהדין יומא היך דקיימתון לי נפשי בהדין יומא. נפקין בשלם וחורין בשלם. והוון חמן בני אינש דשמעין קליה. אמרין ליה ולא כן אמרת אילין תרין מי נפקין ולא חורין אמר אי דהכא נברא שקר דאיספורלונגיא ידיה שקרין. אפי' כן אולין ופשפשוון ואשכחון חכינתה פלגא כהדא מובלא ופלגא כהדא מובלא. אמרו מה טיבו עבידחכון יומא דין, ותניין ליה עובדא. אמר ומה ההוא נברא יכיל עביד דאלההון די יהודאי מתפיים בפלגיה עיגול. ר' חונה משהי הדין עובדא חד ניור הוה איספורלונגוס חד זמן אהא בעי טיפיק. אמר כדון נפקין. חור ומר כלום אידבקת בהדא אוסתא קדישתא לא למיפרש מן אילין טיליאי. ניפוק על שטיה דכריו

that Jupiter, in whose hour you were born, is situated in the west, and you are therefore infertile?⁽¹⁾ מהדרנא – I will simply move it around and situate it in the east.⁽²⁾ והיינו רבתיב – And that is the meaning of that which is written:⁽³⁾ „מי העיר ממזרח צדק וקראהו לברגלו” – Who awoke Tzedek [Jupiter] from the east, He summoned it because of him [Abraham].⁽⁴⁾

Several incidents are cited that corroborate this principle:
 And so too from an incident that once occurred with Shmuel, we may conclude that the celestial signs hold no sway over Israel. For Shmuel and Avleit⁽⁵⁾ were once sitting together והיו קאזלי הנך – as some men were going to a swamp to cut reeds. האי גברא אזיל – Avleit said to Shmuel: אמר ליה אבלט לשמואל טריק – This man will go but he will not come back; ולא אתי אמר – a snake will bite him and he will die.⁽⁶⁾ אמר – Shmuel said to [Avleit]: אי בר ישראל הוא – If he is a Jew, אזיל ואתי – he will go and come.⁽⁷⁾ While [Shmuel and Avleit] were sitting there, [the man] went and came back. אבלט שדנה לטוניה – Avleit stood up and threw off [the man's] pack of reeds. אשבח ביה חזינא דפסיק – He found amid the reeds a snake that had been cut into two pieces.⁽⁸⁾ אמר ליה שמואל – Shmuel said to [the man]: מאי עבדת – What have you done that might have made you worthy of escaping death? אמר ליה – He said to [Shmuel]: כל יומא הנה מרמינן ריפתא בהדי הנדי ואכלינן – Every day we all throw our bread together in one basket and eat it.⁽⁹⁾ Today I realized there was one of us who did not have any bread to throw in, אמינא להו – and he was growing embarrassed. והנה קא מיבספ – I told them all: אנא קאימנא וארמינא – I am going to get up and collect the bread today. כי מטאי לגביה – When I reached that person, שנאי נפשאי כמאן דשקילי מיניה – I pretended to take something from him, and made up the difference with my own bread, כי היכי דלא ליבספי – so that he should not become embarrassed. אמר ליה – [Shmuel] then told him: מצנה – You have done a good deed, i.e. an act of true charity.⁽¹⁰⁾ ויצדקה – Shmuel went out and expounded: ויצדקה תציל ממנות – And charity saves from death;⁽¹¹⁾ ולא ממותה

אלא ממותה עצמה – and not just from an unusual death, but even from death itself.⁽¹²⁾
 And so too from an incident that once occurred with R' Akiva we may conclude that the celestial signs hold no sway over Israel. For R' Akiva had a daughter about whom the astrologers⁽¹³⁾ told him: הווא יומא דעוילה לבי גנא – The day she enters her bridal chamber – a snake will bite her and she will die. והנה דאיגא אמילתא – [R' Akiva] was extremely worried over this matter. On that day (of her wedding) she took her brooch – דצתא בגודא – and stuck it in the wall. It happened that when she did so, [the needle] lodged in the eye of a snake, killing it. לצפרא בי – In the morning, when she took [the brooch] out of the wall, הנה קא סריח ואתי חזינא בתרה – the dead snake followed, stuck fast to [the brooch]; אמר לה אבוקה – upon which her father said to her: מאי עבדת – What have you done to be worthy of such a close escape? אמהר ליה – She said to him: In the afternoon, a pauper came and called out from the doorway, והו סרידו כולי עלמא – but everyone was busy at the wedding banquet – באסעודתא – and no one heard him. וליקא דשמעיה – I stood up and took my portion that had been given me – והבתיה גיהליה – and I gave it to him. אמר לה – [R' Akiva] said to her: מצנה עבדת – You have done a good deed, an act of true charity. נפק רבי עקיבא ודרש – R' Akiva went out and expounded: „ויצדקה תציל ממנות” – And charity saves from death; – and not just from an unusual death, but even from death itself.

Another incident:
 And so too from the incident that occurred with R' Nachman bar Yitzchak we may conclude that the celestial signs hold no sway over Israel. For the astrologers once told R' Nachman bar Yitzchak's mother: ברין – Your son will be a thief. לא שבקתיה גלוי רישיה – She never allowed him to uncover his head. אמהר ליה – She told him: כסי רישיך כי היכי דתיהי עלך אימתא דשמאי – Cover your head so that the fear of Heaven should be upon you,⁽¹⁴⁾

MAHARSHA 7 מהרש"א (קא)

אין חול לישראל ט'. כתבו ה"מ' והא ט' בני חיי וחזוני ט' אלא בחולא ט' ח"מ ט' וטח גדול משחנה ט' כ"ל וק"ס דח"כ לר' תינא דלחור י"ח חול לישראל אפי' ט' וטח גדול לא משחנה וכל ישרי החורב בנרבות א"ס השמשו ונכללות א"ס לא השמשו ח"ן חורין כן אלא שחלה בטוח ישראל או בטוחה ו"ל דודאי יעודי החורה כאלוהי על כלל ישראל חכות כרבים ודאי דלחור חולה בחול כלל ולא פליגי בהא אלא ביחוד דלר"ח חול תנאים חול מפשיר לחור יחוד ור"י אחר דלחור חול לישראל אפי' ליחוד ולהכי הקשו ה"מ' תהי"א דבני חיי וחזוני ט' דחיידי נח ביחוד וכן הבוא דזכר משפין לו איירי ביחוד דחיידי לר"י נויס יחזו ולא ישראל משמע ליה אפי' ישראל יחודי ונפ' הי"ן מוקי להא קרא סתם שישראל שושן רטנו של חסד דהיינו ט' וטח משחנה כח"ס ה"מ' ודח"ק: וי"צ"א איהו קמולה ונ' - לפני פשוטו הוליו מאלה לוחך לראח הכוכבים כפירש"י בחמת קשה כיון דבמתנה ראה הכוכבים לא ביה אינרטיך לויכחז שהוליו אורח חולה להראותו הכוכבים דמתנה באלה נח יול להראותו וע"כ דרשו שהוליו מחזן לחילאנגיטוח של שמשחל שחזי רחי להוליד כן ט' ומה שיש לחדק בזה אהי"א דפ' ד' נדרים שאלחו ש"ס הפתולח בחול עלי ואין לי אלא כן אחד ט' מפרש באורך ש"ס: ע"ב צדק מתפרש ט' - חול של אברהם היה לך כדאמר ליעיל חולן דבלק יבא גבר לך בחולו וכחזר באברהם כי יעשהו לחסן אשר יטה אה בניו ונ' ושמו דוד ה' לעשו לרקה ומשפט ונ' וק"ל:

MOED KATTAN (8) א"ט מועד קטן (ב"ה)

The Gemara introduces another factor that affects the length of a person's life:

אמר רבא - Rava said: - The length of a person's life, the number of his children and the extent of his sustenance: - Each matter is not dependent on his merit; - אלא במזל תליא מילתא - rather, the matter is dependent on *mazal*.^[38]

Rava offers an observation as evidence:

For Rabbah and Rav Chisda were both righteous rabbis, as is evident from the fact that - one master would pray for rain and rain would fall, - and the other master would also pray for rain and rain would fall.^[39] Yet Rav Chisda lived ninety-two years, - whereas Rabbah lived only forty years. - Rav Chisda's household celebrated sixty weddings,^[40] - whereas Rabbah's household suffered sixty bereavements.^[41] Rav Chisda's household fed bread of fine flour to their dogs and it was not needed,^[42] - whereas Rabbah's household fed bread of barley flour to people and not enough of it could be found.^[43]

TOSAFOS (9) א"ט (א"ב)

אין מזל לישראל - והא דאמר רבא בשילהי מ"ק (דף כח. ושם) בני חיי ומזוגי לחו בזכותא תליא מילתא אלא במזל תליא מילתא מכל מקום על די זכות גדול משתנה אבל פעמים שאין המזל משתנה דאמר ביבמות פרק החולץ (דף י. ושם) זכה מוכיפין לו לא זכה פוחתין לו (דאח מזל לישראל):

TOSAFOS (10) א"ט (מ"ק)

ארא במזל תליא מילתא. והקשו בתוספות הא דאמר בסוף שבת (דף קט. ושם) אין מזל לישראל וי"ל דלפעמים משתנה ע"י מזל כי הכהו דהכח ופעמים שאין משתנה דאמרין בתענית (דף כה.) גבי רבי אלעזר בן פדת דא"ל ניחא לך דאמריב עלמא דא"ל אברי' בעידנא דמוזני -

TA'ANIS (11) א"ט ג' (ב"ה)

The Gemara now tells about the poverty of the Amora, R' Elazar ben Pedas:

R' Elazar ben Pedas - רבי אלעזר בן פדת דחיקא ליה מילתא טובא

was exceedingly poor. - Once, he had his blood let - and had nothing to eat.^[18] - and he took a clove of garlic - and put it into his mouth. - He grew faint and fell asleep. - The Rabbis went to inquire about him - and they saw that he was crying and laughing in his sleep, - and that a ray of light emanated from his forehead. - When he awoke, - they asked him, - "Why were you crying and laughing?" - He said to them, - "For I had a dream^[19] in which the Holy One, Blessed is He, was sitting with me - and I said to Him, 'How long will I continue to suffer in this world?' - And He said to me, 'Elazar, My son, - would you like Me to turn the world back to the beginning and create it anew? - Perhaps, you would then be born at a time of abundant food.'^[20] - I said before Him, - 'You would do all this and still only "perhaps" my situation would improve?' - I then said to Him, - 'Is what I have lived so far the greater part of my life or what I am still destined to live?' - He said to me, 'What you have already lived is more than what you are still destined to live.' - I replied before Him, 'If so, I do not want You to turn the world back.'^[21] - He said to me, - 'As a reward for your saying, "I do not desire that the world be turned back,"^[22] - I will give you in the World to Come - thirteen rivers of balsam oil as clear as the Euphrates and the Tigris - for you to drink them.'^[23]

ושש' הא דכת' אפינקסיה דר' יהושע בן לוי האי מאן דבחד בשבא יהוי גבר וכול' ודאמ' להו ר' חנינא פוקן אימרו ליה לבר ליואי לא מזל יום גורם אלא מזל שעה גורם ודאיתמר ר' חנינא אמ' מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל או משום חכמה ועושר. ואו נמי להא דאמ' רבא חיי מזוני ובני לא בזכו ולא בעבדין טבין תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא לא קשיא לן אבל לראשון רוב רבנן דאין מזל לישראל ולדברי רב יהודה אמ' רב משום דאיסתייע מן ויוצ"א אות"ו החוצ"ה. ופירש צא ממחיצת הכוכב. מכלל דכולהו אשוו דכי אין מזל לישראל לאומות העולם יש מזל. ואו הכי הוא הרי הן מצוין על הגזל ועל העריות ועל שפיכות דמים. ואם מזל יום או מזל שעה גרם לו שיהא גנב או זנאי או שופך דמים הרי הוא מתחייב והמזל גרם קשיא לן הא. וכן ההוא מעשה דר' אלעזר בן פדת כי עאביד מילתא יפרש אדוני ויאיר עינינו דאמ' ליה קב"ה אפשר דמיתרמית בשעתא דמזוני וכי באיפשר תליא מילתא. [הכין חזינא דבעלי אצטגנינות החוזים בכוכבים הוו תרין גוני. אית מינהון מאן דתאלי כל מילי במזל דאמ' אפילו תנודות שלאדם ואפילו רחשושי לבו תלוין במזל ומן התם הוא דנאחתין להכא ולפום מאי דאית התם האוי הכא. וכל עיסקי דארעא כמין מטבע שלשעות דר ונח להחתם ומזלות שמים [דר רון] כמין חותם שמכניס אותן וטובען בדיוקני שלו דלא מוסיף ולא גארע. ואילין לית בהון מאן דמודי בקב"ה ומובדלין הן מדברים שלנו. ואית מנחון גנסא אחרינא דאמרין אדם עושה בחכמתו דברים שלא המזל גרמן ויכול בדעתו לכופ מאי דגרם מזל. והוו נמי תרין גווני מינהון מאן דתאלי לה למילתא בנפשו שלאדם ואמ' שרוחו ונפשו שלאדם עליונית וגוהר דיקה ועיקרה למעלה מן הכוכבים והמזלות ויכולה היא ואף הוא יכול בכחה לשנויי מאי דגרים מזל. ומנחון מאן דתאלי לה למילתא בלבנו שלעולם ברוך הוא ואמ' דברא ביה באדם יכולת לכופ מה שגרם לו מזלו. ובין להני ובין להני דהאי גנסא אחרון כד גארים מזל חם אתי בעידניה לאילין ויכל אדם למישתא מקראני דמיצטנן בהון ולא חיים גופיה ולאילין מדקב"ה כד נחא קמיה לאצוליה ולמידחא מיניה דאחי. וכן נמי לענין גנבותא וזניותא בין להני ובין להני לא גארים מזל אלא תאוה ותיאבון בעלמא דהאוי כאינש דשקיא דעתיה וכסיפא נפשיה ומיטרפא רוחיה להאיא גנבותא וגזלנותא או להאיא זניותא ויכיל הוא למיכיפה לתאותו ולאיתגבורי עלה וכגון יצר רע בעלמא היא דאית זמנין שהוא מתגבר על האדם ומתגרה בו הרבה ויכיל אדם למיכיפיה. השתא לכל מאן דאמרין שהמזלות גורמין איכא קושיי ואיכא פירוקי. אלא לדיכך דלא קשיא לך אלא לעניין גנבותא וזניותא דהא מחיבין בהו גוים ואשוו להו רובה דרבנן שיש להן מזל כבר פריקנא לך הדין קושיא [ע"ב] דתאוה בעלמא הוא שגורם להם מזל ומגבר עליהן את יצרן ויכלין למידחיה דרחמנא שוי בהון חילא למידחיה ולמיכיפיה. והא ר' חנינא גופיה דאמ' מזל מחכים מזל מעשיר ויש מזל לישראל שמעינן ליה דאמ' הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. ליהודיעך שבידיו שלאדם היא. ובין למאן דאמ' יש מזל לישראל ובין למאן דאמ' אין מזל לישראל ממאן דאמרי מזל גורם ההוא דגרם ליה מזאליה להתגבר עליו יצרן וצריך למיטרח ולמיסבל ניוול קשה במידחיה אית ליה אגרא נפישא קמי שמיא כד דאחי ליה טפי ממי שלא גבר עליו יצרן כמוהו. וכלל מאי דגרים מזל לדבריהן שלאילו תאוה שיכול לדחותה הוא כי הא דרב נחמן בר יצחק דאחדרתיה אמיה אתליסר כלדאי ואמרי לה כוליה גנאבא הוי רמאי עליה דמכסי רישיה ולא הוה שבקא ליה דמגלי רישיה יומא חד הוה יתיב קא גרים תותי דקלא אפרחיה זיקא לגלימיה מיניה סליק פסק קיבורא בשיניה. והאי כי מיכדי זו היא תאותו שטמונה בלבו תמיד או לאו דכף נפשיה בטירחא רבה הוה האוי גנאבא כי היכי דגרם לו מזל אלא מיהו כבש את יצרן ומשל ברוחו. והכין מסקאנא דהא מילתא.

RAV (13) דלוא גלן (ח')

אבל יש בכאן ספק שהוא צריך להתבאר. שיראה מזה, שהאדם כפי מזלו יהיה ממרה בעבירות, או רודף במצות. שהרי אמרו שם 114: האי מאן דבצדק יחא גבר צדקן אמר רב נחמן בר יצחק וצדקן במצות. האי מאן דבמאדים יחא גבר אשיד דמא. וזה בלא ספק דבר מתמיה, שאם ימשך מעשה המצות או העבירות כפי המזל אין כאן מקום לשכר ועונש.

ויש בזה שתי תשובות. כי המזל בענין המצות והעבירות גותן הכנה לבד, לא מכריח. כי הנולד בצדק אינו מוכרח להיות צדקן, כי אם [שיהיה] מוכן לכך. וכן הנולד במאדים, אינו מוכרח להיות שופך דמים, אבל מוכן לכך. והסבה בזה, כי המזל פועל בגופות עד שיעשה רושם בהם 115. ועם כל זה איננו פועל בנפש שהוא למעלה ממנו. ומתחייב מזה שכל מה שהוא נמשך לדברים הטבעיים יהיה כפי המזל, אבל מעשה המצות והעבירות שאיננו פועל טבעי ימשך כפי הנהגת הנפש. וזה על שני פנים. האחד מהם, שהנפש מצד הנהגתה לגוף אפשר לה שתשתנה התכונה הרעה ההיא שבגוף הנמשכת אחר המזל, כמו שנאמר שהנולד במאדים אע"פ שמתחייב לפי מזלו שיהיה דם לבו חם ורותח, מוכן אל הרציחה, עם כל זה הנפש בכחה מצד הנהגתה לגוף תשקוט הרתיחה ההיא. הנה זהו הצד הראשון. והשני, שעם היות שלא תשקוט הרתיחה ההיא, הנפש תשתמש בה כמה שהוא פעל טוב רצוי ולא תשתמש בה כמה שהוא [פועל] מגונה. כי המזל אינו מחייב פעל פרטי, אבל מחייב תכונה. ויש בכח הנפש שתשמש בתכונה אחת בעצמה בפעל טוב, או בפעל מגונה. וזהו מה שאמר שם: אמר רב אשי או גנבא או אומנא, או טבחא או מוהלא. הנה טבחא ומוהלא שניהם נמשכים מתכונה אחת, ופעל האחד מהם רצוי שנצטוינו עליו והשני הוא מגונה. הנה מבואר א"כ שאין למזל [כח] במעשה המצות והעבירות כי אם לתת הכנה לבד. ויש לנפש כח על

RAMBAM (14) רמב"ם (ס'מל המליון ז') (ס'ז)

והוא שהשקר הראשון משפטי המזלות אשר מתברר במדעי הטבע בטול הנחותיהם²³, הראשון הוא אמרם שכוכב פלוני רע²⁴ וכוכב פלוני טוב²⁵, וחלק פלוני מן הגלגל מתאים לכוכב פלוני ונגד כוכב פלוני על אף שכל הגלגל גוף אחד שחלקיו דומין זה לזה אין שינוי בהם ולא הרכבה²⁶ ושתי הנחות²³ אלה הם ציר משפטי המזלות אשר בהתברר בטולם כפי שכבר נתברר בטלו כל פרטיהם עד סופם.

RAMBAM (15) רמב"ם (מורה נבוכים ז' ס"ז) "והם

מושכים לעשיית הכשפים, אשר הם נשענים לדברים כובעים בהכרח, יתגלגל הדבר לרוממות הכוכבים ועבודתם"

On considering the customs of the heathen in their worship, you will find that in certain kinds of worship they turn toward stars, in others to the two great luminaries; frequently they choose the rise of signs in the Zodiac for sowing and fumigating; and as to the circuits made by those who plant or sow, some complete five circles, corresponding to the five planets, with the exclusion of the two luminaries; others go seven times round, according to the number of the planets, when including sun and moon. They believe that all these practices are magic charms of great efficiency in agriculture. Thus those practices lead to the worship of stars; and therefore all practices of those nations have been prohibited, in the words, "Ye shall not walk in the manners of the nation which I cast out before you" (Lev. xx. 23).

RAMBAM (16) רמב"ם (רסו המצוות ז' ס"א) "והם

והמצוה הל"ב היא שהזהירנו מעשות המעשים בבחירה ממשפטי הכוכבים. והוא שנאמר זה היום טוב למעשה הפלוני ונכון לעשותו או זה היום מגונה בו המעשה הפלוני ונרחיק מעשותו. והוא אמרו יתעלה (ס) לא ימצא בך וכו' מעונן. וכבר נכפלה אזהרה זו באמרו (קדושים י"ט כו) לא תעוננו. ולשון ספרא (פ"ו) ולא תעוננו אלו נותני העתים. כי הוא נגזר מן עונה (ר"פ משפטי). ר"ל לא יהיה בכם מעונן שיאמר העת הפלונית טובה והעונה הפלונית רעה. והעובר על לאו זה ג"כ חייב מלקות. ר"ל שיגיד העתים האלו, לא מי שישאל בעדם. אבל השאלה על זה גם כן אסורה מחוברת אל היותה דבר אין אמיתות לו. ומי שיכוין בפעולתו אל עת ידועה במבט כדי שיצלח או יהיה לו תועלת באותו מעשה הנה הוא גם כן לוקה מפני שעשה מעשה. ובכלל אזהרה זו גם כן איסור פועל החרטומים. ולשון חכמים (פס"ה ס"ה פס"ו) מעונן זה האוחז את העינים. והוא מין גדול מן התחבולה מחובר אליו קלות התנועה ביד עד שיתדמה לאנשים שיעשה ענינים אין אמיתות להם. כמו שנראה אותם יעשו תמיד שיקח חבל וישים אותו בכנף בגדו לפני העם ויוציאהו נחש. וישליך טבעת לאויר ואחר כן יוציאהו מפי אדם אחד מן העומדים לפניו. ומה שדומה להם מפעולות החרטומים המפורסמים אצל ההמון. כל פועל מהם אסור. ומי שעושה זה יקרא אוחז את העינים. והוא מין מן הכשוף. ומפני זה לוקה. והוא עם זה גונב דעת הבריות. וההפסד המגיע מזה גדול מאד. כי ציור הענינים הנמנעים תכלית המניעה אפשריים אצל הסכלים והנשים והקטנים רע מאד ויפסיד שכלם וישיבם להאמין הנמנע והיותו איפשר שיהיה. והבין זה :

Mitzvah 32: This is the admonition that we have been warned [not] to direct our deeds by choosing times according to the arrangements of the stars, so that we should [not] say, "This day is appropriate for project X," and intend to do it, or "This day is not desirable for doing project X," and hold off from doing it. And that is what He has said: "There shall not be found amongst you a "Me'onen" and this prohibition is repeated, as it says "Lo te'onenu" (Leviticus 19:26), and the Sifra explains "Lo te'onenu – refers to those who set times."

[The prohibition of *Lo te'onenu*] is conjugated from the word "Ona" – time. This means, there should not be amongst you a person who establishes times and says, "This time X is good and that time Y is bad." And one who transgresses this prohibition is liable for lashes. This refers to the one who foretells the times, not to the one who asks about time. However, also asking about this matter is forbidden, in addition to its being an untrue matter. And a person who directs his actions for a specific time out of a calculation that he will succeed or be lucky this way – he also gets whipped by lashes, inasmuch as he did a deed. Also included in this prohibition is "Achizat einayim" (sleight of hand), as our Sages have said, "Me'onen – that is one who practices sleight of hand."

(יג) וטעם תמים תהיה עם ה' אלהיך, שנייחד ²⁷ לבבינו אליו לבדו ונאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד, וממנו לבדו נדרוש העתידות לנביאיו ²⁸ או מאנשי חסידיו, רצונו לומר אורים ותומים, ולא נדרוש מהוברי שמים ²⁹ ולא מזולתם, ולא נבטח שיבאו דבריהם על כל פנים אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידי שמים ³⁰, כי הוא אלהי האלהים עליון על הכל היכול בכל, משנה מערכות הכוכבים והמזלות כרצונו, מפר אותות בדים וקוסמים יהולל ³¹, ונאמין שכל הבאות תהיינה כפי התקרב האדם לעבודתו ³², ולפיכך אחר אזהרת שאלת העתידות מקוסם ודורש בעד החיים אל המתים, אמר שתהיה תמים עם השם בכל אלה ולא תירא ממגיד עתידות ³³ אבל מנביאו תדרוש ואליו תשמע, וזה דעת ³⁴ אונקלוס שלים תהא ³⁵ בדחלתא דה' אלהך, שלא תהיה חסר ביראתו, כי תמים הוא השלם בדבר, כמו שה תמים ³⁶, שאין בו מום ושום חסרון, וזו מצות עשה ³⁷, וכבר הזכרתי זה בפסוק והיה תמים ³⁸:

13. THOU SHALT BE WHOLE-HEARTED WITH THE ETERNAL THY G-D. The meaning thereof is that we are to direct our hearts to Him only, and believe that He alone does everything. It is He Who knows the truth about all future events, and from His prophets, or from His pious ones, in other words the Urim and Thummim¹⁹³ — are we to inquire about future events. We are not to inquire of the astrologers or from anyone else, or by any means to trust that their words will be fulfilled. Instead, if we hear any prediction [of the diviners] we should say, "Everything is in the hands of Heaven,"¹⁹⁴ for *He is the G-d of gods*¹⁹⁵ Who is supreme above all, the Omnipotent One over everything, Who changes the set order of the stars and constellations at His Will, Who *frustrateth the tokens of the imposters, and maketh diviners mad*,¹⁹⁶ and we are to believe that future events will occur according to man's drawing closer to His service. Therefore after the warning against inquiring about future events from diviners, and of seeking *on behalf of the living to the dead*,¹⁹⁷ he stated that you are to be whole-hearted with G-d in all these matters and not be afraid of those who tell of things to come. Rather, you should inquire of His prophet and to him shall you hearken.¹⁸⁵ And this is the opinion of Onkelos who translated, "You shall be whole-hearted in the fear of the Eternal your G-d," meaning that you should not be deficient in the fear of Him, for *tamim* (whole) indicates perfection in a thing, just as '*seh tamim*' (a lamb that is perfect)¹⁹⁸ means one that is without blemish and any deficiency. This verse [before us] constitutes a positive commandment.¹⁹⁹ I have already mentioned this in connection with the verse, *and be thou whole-hearted*.²⁰⁰

... ובתשובה (המיוחסות) להרמב"ן סימן (רפ"ג) כחז מה שזמרו אין שואלים בכלדים דבר ברור הוא משמעתא דפרק מי שהשיך (סג) שהם בעלי המזלות החזיים ככוכבים כדברי בעל הערוך. וזולתי משמע שאין האלטרנטיבות בכלל נחש [מ]דמיבעי ליה מנין ה[ן] ועוד

דרכי חנינא סבר (שנת קטו.) מול מעשיר ויש מול לישראל ואע"ג דליה הלכתא כותיה מכל מקום משמע דלאו ניוש הוא ואלו שמנחשים בכוכבים דקתני (פנהרין סו.) [ו] לאו באלטרנטיבות קאמר ומההיא שמעתין דפרק מי שהשיך (סג) נמי משמע דמותר לשמוע להם ולהאמין דבריהם מאברהם דאמר נסתכלתי באלטרנטיבות ומדרכי עקיבא (סג): דהוה דחיג אמילתא דברתיה טובא ולאחר שניללה דרש דמשום דקה ניילא ממיחה ממש שמע מינה מאמין היה. זה, ומעודא דרב נחמן בר יצחק (סג) נמי אלא שפעמים הקב"ה עושה נס ליראיו לבעל מהם גורת הכוכבים והם מן הנסים הנסתרים שהם בדרך חשימה של עולם שכל התורה תלויה בהם לפיכך אין שואלים בהם אלא מהלך בתמימות שנאמר (דברים סג) תמים תהיה עם יי' אלהיך ואם ראה בהם דבר שלא כרצונו עושה מצוה ומרבה בתפילה אבל אם ראה באלטרנטיבות יום שאין טוב למלאכתו נשמר ממנו ואינו סומך על הנס וכסבור אני שאסור לבוא נגד המזלות ולסמוך [ו] על הנס. ואותם שאין מתחילין צב' ד' מפני שאין מול לבנה קל ואין מלאכה נגמרת בו כהוגן ונגמרא (שנת קטו.) נמי סבר הכי מאן דלנבנה יהא סתרא וצני ח[ן] ומול מאדים נמי קשה הוא כמאן דאמר מול יום גורם שהוא נומת, מכל מקום אין דברים אלו מדוקדקים אפילו באותה חכמה שלא מול יום ולא מול שעה גורמים אלא במצטי כוכבים של שגאה ואהבה ט[ן] וכל שכן שאינו משנת חסידים. ו

מצוה שמינית שלפנינו להיות נכבדו תמים עמו יי' והוא שנאמר (שופ"ו יח) תמים תהיה עם יי' אלהיך. וענין הנוסחה הזאת שיחד לבנו אליו לבדו יי' ושנאמין שהוא לבדו עושה כל והוא היודע אמתת כל עתיד וממנו לבדו נדרוש הבאות מנביאיו או מלכשי חסידיו ר"ל אוריה ותומים ולא נדרוש מהכרי שמים ולא מוולתם ולא ננסה שיבאו דבריהם על כל פנים. אבל אם נשמע דבר מהם נאמר הכל בידו שמים כי הוא * משנה מערכת הכוכבים והמזלות כרצונו. מפר אבותא דריס וקוסמיס יהולל [שע"י מן]. ונאמין שכל הבאות תהיה אלינו כפי התקרבתו לעבודתו כענין שהכתיב (יה"ו י) אל דרך הגוים אל תלמדו ומאבותא השמים אל תחמו כי יחמו הגוים מהמה. ואמרו בלחרון שלפסחים (ק"ג): מנין שאין שואלים דבר מן הכלדים שנאמר תמים תהיה עם יי' אלהיך. והכלדים הם שארית האומה המהטפת במלאכת הכוכבים הנקראים כלדי"ם. ולשון ספרי אס עשת כל האמור בענין הרי אמה הם ליי' אלהיך. ופירוש זה שאמר הכתוב לשאול את העתיד מאוב וידעוני ומתים ומן מעונן וקוסם ואחרי כן איה שיהיה לבנו תמים עמו יי' בבלה ולא יירא מדברי מגיד עתידה מן הטכרים או מזולתם אבל מן נביאו נדרוש ואליו נשמע כאשר יאמר בפרשה. וזה הוא מרגומו שלאקלוס שיש תהא נזחלתא דיי"ו אלהיך. וכן אמר הכתוב (מה"י ק"ט) ויהי לבי תמים בחוקך. ובמלואה הוא נלפסה אברהם אבינו כאשר בא לברות לו ברית ולתת לו זרע, אמר (נ"ד יו' ויפני"ן סג) השהלך לפני והיה תמים. כי מפני שהיה הוא זכור לטוב יסוד באמונה והחולק על הכפדים שהיו מיתחיים כל הכחות שמשם ולירא ולכבדים והוא ראה שיש עליהם יוצר ומנהיג אזה עוד להשהלך לפניו ולהיות תמים עמו ולא יתן לבנו שיהא בוללתו שום אמת ולא יסתכל בעניינם כלל עם דעתו שיולרס מנהיג אותם אלא יהיה לבו אליו לבדו יי' כי הוא המלואה אותם והמכפר סדור מערכתם כרצונו כענין שאמרו (שנת קטו.) לא מאלטרנטיבות שלך זכור. וזהו ענין המלואה הזאת. והזכירה בעל ההלכות ובתב (פ"ח קמ"ד) להיות תמים. ואולי חשב הרב שהיא לזוואה כוללת המלואה כולן לנכת בדרכי התורה כענין ש"י (מה"י ק"ט) אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת יי' וכן לא הביאה בחשבוננו. והמתבאר מדברי רבותינו והנכון בכתוב היה הוא מה שפרשנו בה כפול:

אלא סימנא בעלמא הוא דנקיט ליה וכה"ל גונא שרי כמו שנהנו לישא נשים במילואה של לבנה לסימן טוב וכן אמה לומר בכוכבים שלא חסרו אלא לקבוע להם סימן לנצח ולנתש בהם אבל מה שהרס מכיר במערכת הכוכבים ומהלך כגון אלו הוכרי שמים החזיים בכוכבים אין זו בכלל נחש שזו תמנה גדולה וגזירה שגור

RAMBAN (23) נמוקי יוסף (סנהדרין ס"ג) נעמקעי פ"ט

הקב"ה משתת ימי ברהשית להביגו שלמו בכך על כן יתפלל כל חסיד לבעל ממנו גורת המול כי מלת אדון הכל בא הכל וצדו לעשות ולעשות כחשן ומלטי כרבי עקיבא [שנת ד' קטו.] במאי דאמרי ליה כלדאי דברתיה והוה דחיג חמילתא טובא ולכסוף נעשה להן נס בזכות הלוקה ומיכו ר"ל הוהירו לכל ימים אדם מהשבתו באלו הדברים ויהלה אדם עלמו כמו שאמר והיה העולם והוא במסדיו יליל עבדיו מפגע רע ואמר על זה [פסחים ד' ק"ג] מנין שאין שואלים בכלדאי ח"ל תמים תהיה עם ה' אלהיך והרמב"ם ז"ל כתב שאף חזיון הוכרי שמים בדרך החכמה בכלל נחש הוא ואיט מחזור עכ"ל: מליקי לזו ארבע מיתות

RASHBA (24) אגרות הרשב"א (א' ק"ג)

שעל גבי הצינית, ואמרינן עלה בגמרא מאי צינית בת ארעא, מאי שנא סלע, איילמא דכ" דקשי מעלי לה ליעביד ליה חספא, ואי משום שובתא ליעביד ליה חסא, אלא משום צורתא ליעביד ליה פולסא, אמר אבוי כלהו מעלו לה. כלומר הקושי ושובתא וצורתא, איילמא צורה דרפואה מותר. ואי משום צורת אריה ומשום לא תעשון אתי [שמות כ]. כן לא תעשון דמות שמישי המשמשין לפני בפרום [ש"ו כ"ג]. אן. הא אמר אבוי [שם ע"ב] לא אברה תורה איילא דמות ארבע פנים כהדי הרדי הוץ מפרצוף אדם.

כבודך יכריחני ומעלתך מגדרי תוציאני, כל ימי גדרתי בעדי ולא אצא הוץ מגדרי, לב"א אשים דבורי במה שרבו בו החקירות, עד אמצא איש נכון וחכם להוציאני מסוככות הנסתרות. ועתה אתה אוהו בערפי להוציא מה שאין לי הפץ בו, על פי כי דברים אלו שאמרת אין לבני מביא חקירתם, כי רבה מכותם ונפלאה ממני אמתתם, לאמר מצאתי און לי ויש דברים שאסמוך על יסודותם. אבל מה אעשה ואהבתך ומעלתך הסיתו אותי לענות בחכמה נעלמה ויהי מה, ואם לא ישיג לבני שומקה ורומה.

ואמרתיו שגם מורנו הרב הגדול רבינו משה בר נחמן ז"ל היה מתיר ועושה, ואין לנו גדול ממנו בחכמה ובמנין וביראת חטא. וכשהתרתי לא ידעתי שנפלה מחלוקת שם בחכמי הארץ שאין דרכי לענות על ריב ולא אחקרנו.

ואמר אני כי באמת פנים אחת שאלינו אחד מאנשי החכמה אשר בארצכם על עשיית צורת אריה בבתכת לרפואה, והתרתני כי אמרת שאינו רואה שום איסור בעשיית הצורה לרפואה. והבאתי לו ראייה מסלע שעל גבי הצינית ששינוי בפרק במה אשה יוצאה [שנת ס"ה] אן יוצאין בסלע

25) RAN (ח' ה' כן)

ומכל מקום הדבר מוסכם בין חכמי ישראל, שהעולם הזה התחתון נמסר ונוהג כפי מערכת הכוכבים, אם לא שעבודת הש"י תבטל הרושם המתחייב ממנה¹³⁰. ונמשך מזה, שאם לא יחזק זכות האדם כל כך שתשתנה המערכת בשבילו. או שיהיה¹³¹ מושג בהשגחה פרטית דבקה, עד שישים הש"י בלבו לעשות איזה פעל יגן בעדו מרעת המערכת. כל עוד שלא יהיה אחד מאלו הצדדים, יתחייב שיפגש האדם ההוא גם כשלא יתחייב אליו כפי מעשיו העונש ההוא. ומפני זה אמרו רז"ל בני חיי ומוזני וכו'. ועל זה הצד גם כן הוא שאמר¹³²: ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו, עד בוקר כיון שנתנה רשות למשחית [לחבל] אינו מבחין בין צדיק לרשע¹³³.

26) MAHARAL (ח' צו"ל א' 1324 א' 21)

ויש שואלים והרי אמרו (בסנהדרין) [פסחים ק"ג, ב'] מנין שאין שואלים בכלדים שנאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך וגו', ועוד מקשים איך אנו נוהגים שלא להתחיל ללמוד ביום ב' וכן אין נושאין בלבנה ישנה רק בלבנה חדשה, ודבר זה נראה מדרכי [האמורי] דאמרינן (סנהדרין ס"ו, א') אל [תתחיל] בי שחרית הוא מוצאי שבת הוא כל זה מדרכי [האמורי], וכיון שהוא מדרכי [האמורי] איך נוהגים כך. וקושיא ראשונה בודאי לאו כלום, שלא אמרו רק שאין שואלים לרדוף אחריהם אבל מי שלמד בעצמו ויודע ענין הכוכבים יש לו לשמור מהם בודאי שהרי הממשלה נתן הש"י להם, ולא אמרו רק לענין זה שאין שואלים בהם.

27) SHULCHAN ARUCH (י"ד ק"ט)

הלכות מעונן ומכשף

קעט שלא לכשף לעונן ולנחש. ובו י"ט סעיפים:

א [א] אין שואלין בחושים בכוכבים ולא בגורלות:

הגה [ב] משום שנאמר תמים תהיה עם ה' אלקיך (ב) בקוסמים ומנחשים ובמכשפים (פסקי מהר"א סי' ז"ו):

דע"פ וכשם סערי) א [ג] וכ"ש (א) דאסור לשאול (ה) (ב) בקוסמים ומנחשים ובמכשפים (פסקי מהר"א סי' ז"ו):

ב [ד] נהגו ישאין מתחילין (א) בב' ובר' [ה] יזאין נושאין נשים אלא במילוי הלבנה:

הגה [ו] ולכן נהגו ב"כ להתחיל ללמוד בר"ח כי אע"פ שאין יחוש יש סימן (פמ"ק סימן קל"ו) [ז] כמה שלום יודע שהוא כנגד המזל לא יעשה ולא יסמוך על הכס [ח] חלף שאין לחקור אחר זה משום תמים תהיה (השו"ת

רמב"ן סימן רס"ו) כמו שכתבנו: